

‘मुख्यमन्त्री कि
सभामुख ?’

राजपाया न्ह्यसः

यँ (भौगु स्वनिगः)

प्रदेश २ स सरकार नीस्वने
गु नितिं गृहकार्य यानाच्वंगु
राजपा व फोरम दथुइ मुख्यमन्त्री

व सभामुखया भागवण्डावारे
निगू विकल्पयात कयाः सहलह
जुयाच्वंगु दु । सम्भवतः थुकिया
विषयस शुकुवाःतक क्वचाइगु
मधेस केन्द्रीत दलया नेतासं
धाःगु दु । स्वन्हु न्ह्यः जूगु सहलहस
राजपाया नेतासं फोरम नेता
उपेन्द्र यादवयात मुख्यमन्त्री वा
सभामुखमध्ये छगू ल्ययेगु कथं निगू
प्याकेज प्रस्ताव ब्यूगु दु । थुकिया
वारे उपेन्द्र यादव थःगु पार्टी दुने
सहलह यायेमानी धकाः धायेधुंकाः
गृहकार्यया नितिं स्वन्हुया ई ब्यूगु
नेतासं धाःगु दु । राजपाया नेता
राजकिशोर यादव धयादी, जिमिसं
निगू प्याकेज प्रस्ताव तयागु दु ।
वमध्ये ल्ययेत उपेन्द्र जुयात धयागु
दु । थुगु प्रस्ताववारे पार्टी दुने
सहलह यायेत स्वन्हुया ई वियागु
दु । सायद विहिवाः वा शुकुवाः
हे निगुलिं दलया नेतात च्वनाः
थुकिया विषयस सहमति जुइ ।’

राजपा नेतासं न्ह्यःने
हःगु निगू प्रस्तावमध्ये छगुलिइ
मुख्यमन्त्री, उपसभामुख व छुं
मन्त्रालयत कायेगु धैगु दुसा
मेगुलि सभामुख व प्यंगू मन्त्रालय
कायेगु धैगु दु ।

पुनः रमं मुख्यमन्त्री
कायेगु खःसा राजपां सभामुख व
प्यंगू मू मन्त्रालयत कायेखनीगु
छगू प्याकेज दयेकूगु दु । अथेहे,
राजपां मुख्यमन्त्री, उपसभामुख
कायेगु खःसा फोरमं सभामुख व
प्यंगू महत्वपूर्ण मन्त्रालय काइगु
राजपाया अफर दु ।

राजपा नेता यादव धयादी,
निगूमध्ये छु ल्ययेगु खः, न्हापां छिं
ल्ययादिसं धकाः जिमिसं उपेन्द्र
यादव जुयात धयागु दु ।’

३ नम्बर प्रदेशया नां छु तइगु ? नेवाःत आन्दोलित मजू

यँ (भौगु स्वनिगः)

नेवाः स्वायत्त प्रदेशया नारा
त्वःताः यथास्थितिइ लिहांवंपि
नेवाः न्ह्यलुवाःतयसं ३ नम्बर
प्रदेशया नां कमसेकम नेपाल
मण्डल वा नेवाः ताम्सालिइ
प्रदेश नां तयेत सांसदतयगु न्ह्यःने
विन्तिपत्र तःजूगु खः । तर आः
वयाः उगु छुं नं खँयात कयाः
छलफल व बहसया खँ तर्क गनं
चर्चाय् मदु ।

३ नम्बर प्रदेशया नां छु
तयेगु धयागु वारे छलफल व बहस
न्ह्याःगु दु । सांसदतयसं थः थःगु
धारणा तयेगु ज्या जूसां सहमतिया
लिक्क थ्यंगु धाःसा मदुनि । एमाले
व कांग्रेसया अधिकांस सांसदतयसं
वागमती खुसि वा गौरीशंकर
हिमालया नामं नां तयेगु उपयुक्त
जुइगु विचाः तयाच्वंगु दु ।

एमाले, कांग्रेस व
माओवादीया सांसदतयसं ३ नम्बर
प्रदेशया नां तामाड तयेमाःगु
धाप तयेगु याःसां निम्ह प्यम्ह

नेवाः सांसदतयसं स्पष्ट नां मकासे
जातीय पहिचान खनेदैगु कथंया
नां तयेगु सुभाब वियाच्वंगु दु ।

नेवाः सांसदतयसं धयाच्वंथे
अप्वः सांसदतयसं खँ थुइकेत
तर्क कृतः मयाःगु स्वये जातीय
पहिचान सम्बन्धी नां तयेगु पक्षय्
खनेमदु । प्रमुख दलया सांसदतयगु
वाहुल्यताया आधारय् प्रदेशया
नां खुसि वा हिमालया नां कथं
तयेगुपाखे न्ह्याःवनीगु अवस्था
खनेदु । सुनं नेवाः सांसदतयसं
नेवाः वा नेवाः ताम्सालिइ या खँ
हे पिमकाः ।

एमालेया सांसद पशुपति

चौलागाईं ३ नम्बर प्रदेशया नां
वागमती वा गौरीशंकर मध्ये छगू
जुइगु माःगु खँय् बह वियादीगु

दु । गौरीशंकर मजूसा वागमती
प्रदेश जुइगु खँय् सहमति जुइफे
गु अप्वः सम्भावनापाखे वयकः
विश्वस्त खनेदु ।

वागमति धयागु खुसि जक
मखु, छगू सिंगै सभ्यता खः,
धयादिसे सांसद चौलागाईं
वागमति शब्द दकले उपयुक्त
जुइगु कनादीगु खः ।

नां तयेगु भन्वलय्
माओवादीया सांसद विशाल
खडका व लालकुमारी पुनं
नेवाः तामाडया पक्षनाप स्वाकाः
नां तयेत बह ब्यूगु खःसा मेमे
पिसं खुद नेवाः सांसदतयसं नेवाः

नां मकाःगु खः ।

विशेष यानाः एमाले पहिचान
विरोधी जुइवं जात जाति सम्बन्धी
नां बइगु छुं नं नां तयेगु पक्षय् खने
मदु । न्हापा न्हापा माओवादी के
न्द्रया नेतात जाति व पहिचानया
पक्षय् नवाइपिं खः । आः वयाः
इपिं नं एमालेयाहे सलय् सः तीपिं
जुइवं जाति विशेषया नां तइगु
सम्भावना मदुहे धाःसा ज्यू ।

नां मच्चयेगु शर्तय् छम्ह
सांसद वागमति अञ्चल अप्वः
जिल्ला दुगु व थुकी छगू सभ्यताहे
दुगु कारणं वागमति प्रदेशया
अप्वः सम्भावना दुगु धयादीगु दु ।
पहिचान सम्बन्धी वा जाति विशेष
ष नां तयेगु ज्याया विरोध यायेगु
भ्वलय् एमालेयात नेपाली कांग्रेस
व माओवादीया साथ दु । थुज्वःगु
अवस्थाय् जाति वा पहिचान
सम्बन्धी नां मतेगु अप्वः छांटकांट
दुगु धाःगु दु ।

संघीयता व पहिचान
विरोधी कृयाकलाप प्रमुख दलत
लगय् जुइवं पहिचानपक्षधरत
न्ह्यःने वःगु खँय् वयकःनं
मगाःमचाः प्वंकादीगु खः ।

अनुकूल परिस्थितिइ आन्दोलन
न्ह्याकाःवःपिं नेवाः लगायत
आदिवासी जनजातित प्रतिकूल
अवस्थाय् लिच्यूगु वयकःया द्वपं
दु ।

थुज्वःपिं पहिचान विरोधी
दलतयगु पक्षय् लगय जुयाच्विपिं
नेवाः लगायत आदिवासी जनजाति
प्रति दुःख प्वंकुसे वयकःनं थुकिं
यानाः नेवाः लगायत आदिवासी
जनजातियत्गु आन्दोलनहे
कमजोर जूगु कारणमध्ये छगू
जूगु नं वयकःया तर्क खः ।

नेवाःतयगु अवस्था न्ह्यावलें
थ्य्यहे जुइ लाकि भविश्यय् छुं
याइगु सम्भावना दु ? धयागु
न्ह्यसः लिसः बियादिसे वयकः नं
धयादिल, नेवाःत जक मखु सुनं

थौं गथ्य दु कन्ह्य नं अथ्यहे जुइ
धकाः धाये मज्यू । भी फुक्कं
कन्ह्ययानितिं ज्या यानाच्विपिं
जुइवं आशावादी जुइहेमाः । तर
छता निता खँय् ध्यान मविसे मज्यू
। दकले न्हापां ला छयालव्याल
जुयाच्विपिं नेवाःतयत् छथाय्
तयेमाल । थुकिया लिपा अवसर
वादी राजनीति याइपिं नेवाः
न्ह्यलुवाः तयत् आन्दोलनं छख्य
तयेफयमाः । थःपिनिगु आज्जु छु

खः ? उकियात छुं नं हालतय्
छुं नं परिस्थितिइ त्वःते मज्यू
। परिस्थितियात वास्ता मयासे
आन्दोलन न्ह्याकां च्वनेमाः ।

बाबाकाङ्गा धाय

विश्राम सियेगु खः ।

— शेक्सपियर

गलित, व पाखें हे जूइ, गुम्हसें ज्या याःगु दु । —एडवर्ड जे. फिलिप

नगनता स्वास्थ्यप्रद जू ।

— गुलाव चन्द

सम्बन्धीय

अयलाः उद्योग्य नेपाः

बांलाःगु व भिंगु ज्या मयायेगु नेपाःया दलत व उकिया नेतातयसं देशयात माःगु सामान दयेकेत मखु व्यक्तिया स्वास्थ्य व समाज स्यंकेगु ज्या याइगु खः । देश्य उद्योग धन्धा चायेकेत्यनकि अनेककथंया समस्या व दुःख वियाः हैरान व निराश याइगु कर्मचारितन्त्रं थुज्वःगु अयलाः दयेकेगु उद्योग दर्ता यायेत याकेत धाःसा नुगः चायेकाः ग्वाहालि यायेगु यानावःगु दु । थुकिया अर्थ थ्व ज्याय निशुल्क धाःसा मखु । लहातय नेटया गद्दी तयाविलकि न्ह्याथेयाःगु अयलाः दयेकेगु लाइसेन्स बीगु यानाच्वंगु दु ।

अथ्यला डा. बाबुराम भट्टराई प्रधानमन्त्री जूयादी वलय उद्योगमन्त्री अनिल भ्नाः खः । वयकः नं अयलाः उद्योग दर्ता यायेगु याकेगु मज्यू धायेगु याःसां दुनें दुनें उद्योग दर्ता यायेत लखौं ध्यवा नजराना कयाः डर्जनौ उद्योगयात लाइसेन्स वियां त्वःतल ।

थौं तक्कया दुने डर्जनौ मनूत उद्योगमन्त्री जुइ धुंक्गु दु । उद्योग दर्ता याकेवी मज्यू धकाः पिनें पिनें धायेगु यानाः नं दुनें दुनें अयलाः दयेकेगु उद्योगतयत लाइसेन्स वियावःगु दु । ध्यवा कायेगु व लाइसेन्स बीगु ज्या उद्योगमन्त्रीया मू २ नम्बरया ज्या खः । थौं कन्हय् सूर्यबहादुर थापाया काय सुनिल थापा उद्योग मन्त्री जुयाः थुगुहेकथंया ज्या यानावःगु दु ।

थौं कन्हय् देश्य मेमेगु माःगु व मदयेक मगाःगु उद्योगत स्वने गुपाखें सुयां ध्यान वनाच्वंगु मदु । अयलाः दयेकेगु उद्योग चायेकेत ध्यवा दुपिं मनूत लाला पित जुयाच्वंगु दु । अयलाः दयेकेगु उद्योग दर्ता याकेवी मखु, धाःसां ध्यवा विलकि लाइसेन्स बीगु यानाः, धात्ये लाइसेन्सया भाः जक अप्वयेकुगु खः मधासे मगाः ।

देय् न्यक थौं ५० गुलिं मयाक अयलाःया उद्योगत सञ्चालनय वयाच्वंगु दु । तर थुपिं मध्ये अप्वः उद्योगत वजारया अभावय थौं लाकि कन्हय् जुयाच्वंगु दु । अप्वः । देश दुने जकया वजार थ्व अयलाः उद्योगत बांलाक चलय जूइगु अवस्था मदु । उकीसनं भारतया नामुद अयलाः दयेकीगु कम्पनीत नं नेपालय उद्योगया रुपय दुहां वयेवं वजार जक मखु करनापं छलय यायेगु यानावयाच्वंगु दु ।

थुज्वःगु अवस्थायात कयाः मनूतयसं विचाः याःगु छुं खनेमदु व अयलाः दयेकेगु उद्योग चायेकेत उद्योग विभाग व मन्त्रलायय वनाः लाइसेन्स कायेत लखौं घुस नका वयाच्वंगु दु । थापां नं सरकार त्वःते त्यंगु अवस्थाय छुं करोड कमय यानाः छेँ वनेगु जुक्ति पिकाःगु दु । वंगु छुं वाः थुखे जक थापां डर्जनौ उद्योग चायेकेत लाइसेन्स ब्यूगु दु ।

वंगु २०५८ सालपाखें माओवादीया क्रान्तिकारी महिला संघया दबावय आइन्डा सरकारं देश्य अयलाः दयेकेगु उद्योगया लाइसेस मवीगु धकाः सम्भौत याःगु खः । तर थौं माओवादी केन्द्र नं कांग्रेस व एमालेया भाइ पार्टी जूवनेवं अयलाः दयेकेगु उद्योगया लासेन्स धमाधम बीगु याःगु दु, थुकिं अयलाः उद्योगया संख्या ला अप्वइगु ला जुल जुल नापं अयलाःगुलुत नं अप्वइगु निश्चित दु ।

भिंगु पहिचान व आन्दोलन

अग्रगामी दिशापाखें न्ह्याःमवनेगु धयागु थौं तक्क दुने जूगु फुक्ककथंया शान्ति सम्भौता, भिंगुन्ह्या ऐतिहासिक जनआन्दोलन, मधेसी आन्दोलन लगायत संघर्ष व आन्दोलनयात नं त्वःतेगु खः ।

भिकदंया महान जनयुद्धया छगू उद्देश्य धयागु नेपालय २५० दै पुलांगु कुद राजतन्त्रया अन्त्य खःसा मेगु उद्देश्य धयागु जातीय पहिचान सहित संघीय राज्य व्यवस्था लागू यायेगु खः । थ्व वाहेक मेमेगु उद्देश्य धयागु जातीय पहिचान सहित संघीय राज्य व्यवस्थाया पलिस्था यायेगु खः । थ्व वाहेक मेमेगु उद्देश्य धयागु संविधानसभा, समानुपातिक निर्वाचन पद्धति, धर्मनिरपेक्षता, स्वतन्त्र न्यायपालिका लगायत खः । थ्व मध्ये छुंछुं आशिकरुपं लागु जूगु अवस्था दुसा ल्यं उद्देश्य पूवनेन्त्यः हे संविधानसभा व सत्ताय् प्रतिगामी व प्रतिक्यावादी शक्तित नेपाली कांग्रेस व एमालेलागायत दलत वये वं उगु उपलब्धीत बांलाक पलिस्था जुइमफुत व उकियात व्यवस्थित यायेन्त्यःहे छगू छगू यायां खुसिइ चुइकेगु ज्या जूगु व जुया च्वंगु

दु । संविधानसभाया औचित्यता पूर्णत समाप्त जुइ धुंक्गु व सत्ता केन्द्रीत प्रमुख दलतयसं जातीय पहिचान सहित संघीयतायात पूर्णत अस्वीकार यायेधुंक्गु अवस्था दु । अल्पमतयात सम्मान यानाः ल्यूनेलाःगु समुदाययात नीति निर्माणया थासय हयेगु व इमित अधिकार सम्पन्न यायेगु नितिं विशेष व्यवस्था व वातावरण दयेकेगु खं नं कांग्रेस एमालेयात स्वीकार्य मदु । पहिचान मदुगु संघीयताया छुं औचित्यता मदैगु धकाः सीक सीक नं समानताया सिद्धान्तयात न्ह्यःने हयाः नेपाःया आदिवासी जनजाति, अल्पसंख्यक समुदाययात न्ह्यःने हयेगु पक्षय थःपिं मदुगु खंयात इमित स्पष्ट यानाः न्ह्याःवयाच्वंगु दु । इमितसं नेपालय वःगु परिवर्तनयात अस्वीकार यायेगु हिम्मत नापं क्यनाच्वंगु दु । रया र्वसाः व सेनाया ग्वाहालि निर्वाचनया १

नम्बर व २ नम्बरय वयेत ताःलाये वं थौं तक्कया दुने दुगु व लहातय वःगु फुक्क उपलब्धित हानं खारेज यायेगु प्रक्याय न्ह्याः वनाच्वंगु दु । प्रतिपक्षतयत नं पेले यानाः बहुमतया आधारय प्रतिगामी संविधान जारी यायेगु दुस्साहस याःगु दु । सहमति मखु, सहकार्य नं मखु, बहुमतीय प्रक्याय संविधान जारी यायेगु धयागु प्रतिगामी हरकत खः धयागु खंय शंकाहे यायेम्वाः । अग्रगामी दिशापाखें न्ह्याःमवनेगु धयागु थौं तक्क दुने जूगु फुक्ककथंया शान्ति सम्भौता, भिंगुन्ह्या ऐतिहासिक जनआन्दोलन, मधेसी आन्दोलन लगायत संघर्ष व आन्दोलनयात नं त्वःतेगु खः । अर्थात जनताया आन्दोलनप्रति समर्थन व एक्यवद्धता प्वंकेगु पल्सा उकिया विरोध यायेगु खः । जातीय पहिचानया विरोधय् लगय जुइगु धयागु जनताया अधिकारयात

अमीररत्न ताम्रकार कुण्ठत यायेगु खः ।

वर्तमान सत्ताधारी दलतयसं खुल्लेआम थौं पहिचान सहित संघीयता विरोध यानाच्वंगु दु । पहिचान सहितया संघीयतां जातीय विभाजन हइ, साम्प्रदायिक सद्भाव स्यंकी, देश कुचा दली धकाः अनेककथंया वकंफुल्लुगु खं कनाः आप जनतायात भ्रम वीत ताःलाःगु जक मखु आम नेवाः आदिवासी जनजातित नापं वहे पहिचान विरोधीत नाप जानाः व्वहलय व्वह दिकाः व पलाखय पलाः चयकाः थौं भिंगु न्ह्यःने लपंख्याः जुयाः दं वयाच्वंगु दु ।

पहिचान व स्वायत्तताया न्ह्यसः (२)

दक्षिण एशियायहे श्रीलंकाय तामिल समस्याया समाधानया नितिं इलय हे खल्लावल्हा यायेगु वातावरण सृजना जूगु खःसा गृहयुद्ध मजुइगु खः । द्वलंद्रः मनूतयसं अथे ज्यान वीमालीगु खइमखु । खयतला सैनिक दमनं तामिल विद्रोहया अन्त्य जुल तर आः नं श्रीलंकाय सींहालि समुदायया छगू जातीय व बौद्ध धर्मया अहंकार दु । व दुर्भाग्य पूर्ण खः । सकस्यां सोभियत संघया विघटनयात नकारात्मक धयाः व्याख्या याःगु दु । अनया तत्कालिन स्थितिया बांलाक अध्ययन याःगु मदु । सोभियत संघ विखण्डनया पूष्ठभूमिइ रूसी जातीय अहंकार भाषिक दमन प्रमुख कारण खः । युगोस्लाभियाय तामिल समुदायया स्वायत्तताया आकांक्षा व भाषिक अधिकारयात ध्यानय मतयेवं कालान्तरय विखण्डन व्वंगु खः । अफ्रिकी देश नाइजेरियाय अपुरो संघीयता जूगुलिं अनया सामाजिक सद्भाव स्यंगु खः । इथियोपियाया सैनिक तानाशाहया अन्त्य लिपा सन् १९९१ स जातीय असन्तुष्टि देशयात क्षतविक्षत जुइगुलिं बचय यायेत जातीय

पहिचानया आधारय संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रिक पलिस्था जूगु खः । आः अन व्यागलं च्वनेदैगु आत्मनिर्णयया अधिकार सहित व जातीय स्वायत्तता राज्य संघय आवद्ध दु । छुनु जातीय समुदायया व्यागलं च्वने गु कुतलय दुसां सैनिक तानाशाहं अजित इथियोपियाय सन् १९९१ स न्ह्याःगु व्यवस्थापिकाय सम्मेलन हे जातितयत व्यागलं च्वने मदैगु आत्मनिर्णयया अधिकारया प्रत्याभूति याःगु दु । थुकियात छयलाः सन् १९९३ स इरिट्रिया व्यागलं राष्ट्र जूगु खः । तर इरिट्रिया सैनिक तानाशाहया अन्त्य लिपा दयेकूगु संघय दुहां मवंगु खः । अप्वःस्यां स्वीजरल्याण्डया सफल संघीय प्रणालीयात दसिया रुपय कायेगु याः । स्वीजरल्याण्ड नेपाल स्वयाः भौगोलिक ल्याखं चीघंगु व म्हो जक जनसंख्या दुगु देय खः । अन इलय हे फ्रेन्च, जर्मन व स्पेनी भाषीयात थौं विश्वय उदाहरणीय देय जूवंगु दु । चीनय नं सन् १९४९ या स्वतन्त्रतालिपा जातीयय

पहिचान वियाः स्वसाशनया व्यवस्था यात । गन न्यादं लिपा ९४ प्रतिशत (थौं कन्हय ९२ प्रतिशत) व बहुसंख्यक व मेपिन्त अल्पसंख्यक जातिया पहिचान यात । वहे आधारय चीनय अल्पसंख्यक जातियात स्वशासनया अधिकार सुनिश्चित यात । थुकिं यानाः अल्पसंख्यक हान जातिविरुद्ध विद्रोह यायेम्वाःल व फुक्क आर्थिक क्रान्तिइ केन्द्रित जुल । तर, नाराय पुक्क जनजातियात पहिचानया मान्यता ब्यूगु मदु । उकिं इलय व्यलय जातीय द्वन्द्व जूगु खनेमदु । अथ्यसां सन् २०१० या रिपोर्टकथं भारतय जनजातितयत समाज विकास व उत्पीडनया आधारय ७ राज्य, ९ जनजाति क्षेत्र व १० स्वायत्त जिल्ला परिषद दयेकूगु दु । विश्वया छुं देशया उदाहरण पाठ स्यनाः देशया अग्रगामी सामाजिक संरचना विकास यायेगुली भिंगु नं आवश्यकता दु । सामन्ती राज्य व्यवस्थाया अन्त्य यायेत अप्रिलया जनआन्दोलनय जातजाति, आदिवासी जनजाति, दलित, मधेसी, महिला लगायत समझदारीपूर्ण सहभागीयता जूथे

सुकदेव राई

भावी राज्य व्यवस्थाया विकास व अग्रगामी परिवर्तनया नितिं समझदारीपूर्ण वातावरण क्वछिनाः देशय विकास अभियानय वनेगु जरुरी दु । सकसितं सम्मानजनक ढंगं समानता व न्याय आधारित अधिकार उपयोग याकेवी माः । थुकिया नितिं संवाद छलफल जुइगु जरुरी दु । विकास सहिष्णुता व सद्भाव कायय यायेत नेपाःया फुक्क उत्पीडित जाति जनजातितयगु पहिचान यायेगु जरुरी दु । थौं तक्कया समाज विकासया स्थिति स्वयेवलय नेपालय खस आर्य, जनजाति व अल्पसंख्यक समुदाय यानाः स्वंगू कथंया पहिचानयात मान्यता वीमाःगु जरुरी दु । वहे कथं इमिगु स्वशासित राज्य आकांक्षायात सम्बोधन यायेमाः । ब्राजिलीन शिक्षाविद् पाउलो प्रेरेया शब्दयात त्यासा कयाः धायेवलय, संवाद हे उज्वःगु बांलाःगु विकल्प खः, गुकिं समाधान पिकायेफै ।

क्वचाल

